

დასაქმება და უმუშევრობა საქართველოში

მოსახლეობის შრომის პირობებისა და სოციალური უზრუნველყოფის მიზნით 1919 წელს ვერსალის ხელშეკრულებით შეიქმნა შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია. 1946 წლიდან იგი გარდაიქმნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალიზებულ დაწესებულებად, რომელშიც წარმოდგენილი არიან როგორც წევრი მთავრობები, ასევე პროფკავშირები და მენარმეთა ორგანიზაციები, შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციას შემუშავებული აქვს შრომის ბაზრის ანალიზისა და პროგნოზირების მაჩვენებელთა სისტემა, ინდიკატორები და კრიტერიუმები, რომლებიც ფართოდ გამოიყენება საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებში, მათ შორის, საქართველოშიც.

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის კრიტერიუმებს შორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის მაჩვენებელი, რომლის ქვეშ იგულისხმება 15 და მეტი წლის ასაკის ადამიანები, რომლებიც დასაქმებულია ან უმუშევარია. დასაქმებულად კი ითვლება 15 და მეტი წლის მოსახლეობა, რომელიც დაკავებულია ეკონომიკური საქმიანობით.

დაძირავებულ მუშაპად ითვლება პირი, რომელიც საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში ასრულებდა განსაზღვრულ სამუშაოს ხელფასის ან სხვა სახის ანაზღაურების მიღების მიზნით, აგრეთვე პირი, რომელსაც აქვს სამუშაო ადგილი, მაგრამ დროებით არ მუშაობს შევსებაში ყოფნის, ავადმყოფობის, სამუშაოდან დროებით დათხოვნის ან მსგავსი მიზეზების გამო.

თვითდასაქმებულად ითვლება პირი (მესაკუთრე), რომლის საქმიანობის მიზანია მოგების ან ოჯახური შემოსავლის (ფულით ან ნატურით) მიღება, აგრეთვე ოჯახურ სანარმოში უსასყიდლოდ მომუშავე პირი.

შრომის საერთაშორისო მკაცრი კრიტერიუმით უმუშევარია 15 და მეტი წლის პირი, რომელიც გამოსაკვლევ კვირის განმავლობაში არ ეწევა ეკონომიკურ საქმიანობას, მზად არის დაინწყოს საქმიანობა და ეძებს სამუშაოს. **შერბილებული კრიტერიუმით** კი უმუშევარია 15 და მეტი წლის პირი, რომელიც გამოსაკვლევ კვირის გან-

მავლობაში არ ეწევა ეკონომიკურ საქმიანობას, არ ეძებს სამუშაოს, რადგან გადაეწურა მისი შოვნის იმედი, მაგრამ სამუშაოს შემოთავაზების შემთხვევაში მზად არის შეუდგეს მუშაობას. **რეგისტრირებული უმუშევარი** არის დასაქმების სამსახურში რეგისტრირებული პირი.

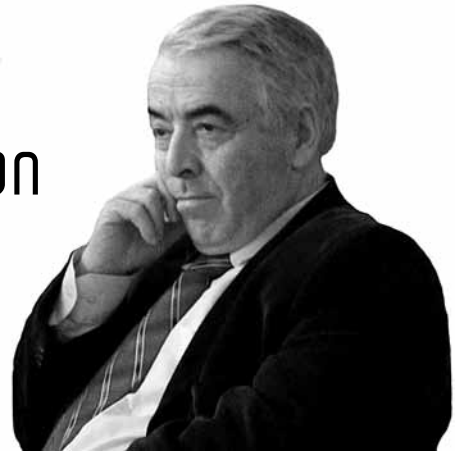
შრომის სტატისტიკაში გამოიყენება ორი ძირითადი მაჩვენებელი: **უმუშევრობის დონე** და **უმუშევრობის საშუალო ხანგრძლივობა**. უმუშევრობის დონის მაჩვენებელი გამოიყენება უმუშევრობის მასშტაბების შესაფასებლად და გაიანგარიშება როგორც ოფიციალურად დარეგისტრირებულ უმუშევართა წილი მთლიანად დასაქმებულთა რიცხოვნობაში. უმუშევრობის საშუალო ხანგრძლივობა ახასიათებს მუშაობაში წყვეტილობის საშუალო დროს.

განასხვავებენ უმუშევრობის შემდეგ სახეებს:

- **ფრიქციული უმუშევრობა** დაკავშირებულია სამუშაო ძალის გადაადგილებასთან. უმუშევართა ეს ჯგუფი მოიცავს მათ, ვინც დაუსაქმებელია ერთი სამუშაოდან მეორეზე გადასვლასთან დაკავშირებით.

- **სტრუქტურული უმუშევრობა** დაკავშირებულია სამომხმარებლო მოთხოვნასა და ტექნოლოგიებში მიმდინარე ცვლილებებთან, შედეგად ამისა, ადგილი აქვს ზოგიერთი სახის პროფესიებზე მოთხოვნის ცვლილებას ან სრულ შეწყვეტას.

- **ინსტიტუციონალური უმუშევ-**

იაკობ მისხია

ეკონომიკის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი,
საქართველოს სახელმწიფო
პრემიის ლაურეატი

რობა წარმოიშევა მაშინ, როდესაც შრომის ბაზრის ორგანიზაცია არა-ეფექტურია. იგი ნიშნავს ვაკანტურ სამუშაო ადგილებზე ინფორმაციის ნაკლებობას ან უმუშევრებზე დიდი მოცულობით დახმარებას და შემოსავლებზე დაბალ გადასახდელებს. ამ დროს უმუშევრობის ხანგრძლივობა მატულობს, რადგან სამუშაოს ენერგიულად ძებნის სტიმული იკარგება.

- **ციკლური უმუშევრობა**ს იწვევს დეპრესიის, კრიზისის დროს წარმოების ვარდნა, როდესაც საქონელზე და მომსახურებაზე ერთობლივი მოთხოვნა მცირდება, ასევე მცირდება დასაქმება და უმუშევრობა იზრდება.

- **ფარული უმუშევრობის** არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ეკონომიკური კრიზისისა და უმუშევრობის მაღალი დონის პირობებში სანარმოები ინარჩუნებენ სამუშაო ძალას დაბალი შრომის ანაზღაურებით, სამუშაო დროის შემცირების ან უხელფასო მუშაობაში გაშვებით, ფორმალურად ასეთი მუშაკები არ ითვლებიან უმუშევრებად, თუმცა, ფაქტობრივად ისინი უმუშევრები არიან.

- **ნებაყოფლობითი უმუშევრობა** განპირობებულია იმით, რომ ნებისმიერ საზოგადოებაში არსებობს ადამიანთა ფენა, რომელთაც თავიანთი ფსიქოლოგიური განწყობის ან სხვა მიზეზების გამო არ სურთ მუშაობა.

- **ოპტიმალური უმუშევრობა** განისაზღვრება როგორც უმუშევრობა, რომლის დონე ტოლია ბუნებრივი, ნორმალური უმუშევრობის. იგი წარ-

მოადგენს ეკონომიკისთვის სამუშაო ძალის საუკეთესო რეზერვს, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელია სწრაფად გადანაწილდეს სამუშაო ძალა დარგთაშორის და რეგიონთაშორის დონეზე.

ამრიგად, უმუშევრობა საბაზრო ეკონომიკის დამახასიათებელი ნიშანია. ამიტომ სრული დასაქმება არაა თავსებადი საბაზრო იდეოლოგიასთან. ამავე დროს, ცნება „სრული დასაქმება“ არ ნიშნავს უმუშევრობის მთლიან აღმოფხვრას. ექსპერტები თვლიან, რომ ფრიტციული და სტრუქტურული უმუშევრობა გარდაუვალია, შესაბამისად, უმუშევრობის დონე, სრული დასაქმების დროს, ტოლია ფრიტციული და სტრუქტურული უმუშევრობის დონეთა ჯამისა.

უმუშევრობის გამომწვევ ძირითად მიზეზებს შორის უნდა აღინიშნოს შემდეგი:

- საბჭოთა საწარმოებში დასაქმებული იყო ქარბი პერსონალი, 2-3-ჯერ მეტი, ვიდრე დასავლეთის ქვეყნების ანალოგიური პროფილის საწარმოებში. ეს იყო საბჭოთა იდეოლოგიის შედეგი, რომლის თანახმად, სოციალიზმი და უმუშევრობა შეუთავსებლად ითვლებოდა. მიუხედავად ამისა, ადგილი ჰქონდა მასიურ ფარულ უმუშევრობას. სახელმწიფო საწარმოთა დირექტორები მიჩვეული იყვნენ ქარბი პერსონალის არსებობას, ხოლო, როდესაც მოხდა საკუთრების ფორმის ტრანსფორმაცია, დღის წესრიგში დადგა დასაქმების ოპტიმიზაციის საკითხი და, შესაბამისად, დასაქმებულთა დიდი

ნაწილი უმუშევარი გახდა;

- საწარმოთა საქმიანობის საბაზრო კრიტერიუმებით შეფასებამ გამოავლინა მათი ერთი ნაწილის არამდგრადობა, რადგან ისინი ვერ შეეგუენ საბაზრო მოთხოვნებს და გამოეთიშნენ ტრადიციულ საქმიანობას. უფრო მეტიც, რიგმა პროდუქციამ და მომსახურებამ ვერ გაუძლო კონკურენციულ გარემოს, ვერ იპოვა ბაზარი და, შესაბამისად, დღის წესრიგში დადგა მათი დახურვის საკითხი. შესაბამისად გაიზარდა უმუშევართა რაოდენობა;

- სტრუქტურული ძვრები ეკონომიკაში, გამოხატული იმაში, რომ ახალი ტექნოლოგიებისა და ტექნიკური სიახლეების დანერგვა იწვევს დასაქმებული სამუშაო ძალის შემცირებას;

- შრომის ანაზღაურების პოლიტიკა, რომლის დროსაც ხელფასის მინიმალური სიდიდის ზრდა იწვევს წარმოების დანახარჯების ზრდას და, შესაბამისად, ამცირებს მოთხოვნას სამუშაო ძალაზე;

- ეკონომიკის ცალკეულ დარგებში წარმოების დონის სეზონური შემცირება;

- მოსახლეობის დემოგრაფიულ სტრუქტურაში მიმდინარე ცვლილებები, კერძოდ, შრომისუნარიანი მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდა აძლიერებს სამუშაო ადგილებზე მოთხოვნას და, შესაბამისად, მატულობს უმუშევრობის ზრდის ალბათობას;

- ქვეყნის საგადასახდელო ბალანსის მაღალი უარყოფითი სალ-

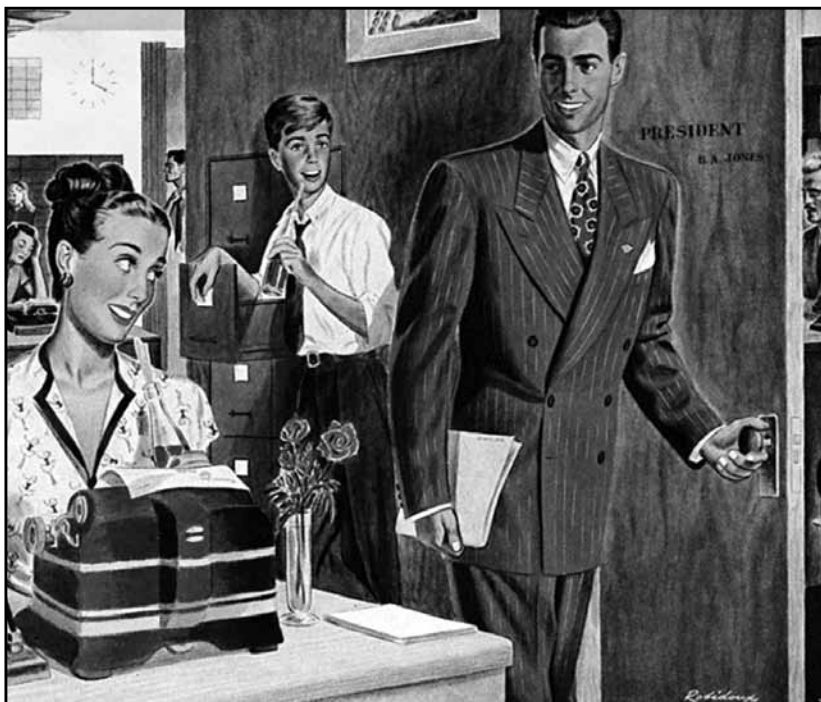
დო, რის გამოც დიდია მოხმარების სტრუქტურაში იმპორტირებული საქონლისა და მომსახურების ხვედრითი წილი. ეს უკანასკნელი კი ნიშნავს, რომ რაც მეტია იმპორტი ექსპორტთან მიმართებაში, მით მეტია უმუშევრობის დონე ქვეყანაში. საქართველოში დღეისათვის მთლიანი შიდა პროდუქტის 60-70 პროცენტი იმპორტირებულია, იმპორტი ექსპორტს 4-ჯერ აღემატება, რაც ბუნებრივია, უმუშევრობის ერთ-ერთი ძლიერი ფაქტორია.

დღევანდელ ეტაპზე მსოფლიო ფინანსური კრიზისისა და ეკონომიკური რეცესიის გაღრმავების კვალდაკვალ იზრდება უმუშევრობის დონე თითქმის ყველა ქვეყანაში, მათ შორის განსაკუთრებით ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებში. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციამ 2008 წელს უმუშევრობის გლობალური დონე დააფიქსირა 6% - ის დონეზე, 2007 წელს იგი შეადგენდა 5,7%-ს. ამავე ორგანიზაციის ექსპერტთა გაანგარიშებით, 2009 წელს მსოფლიოში უმუშევრობის დონემ შეიძლება მიაღწიოს 7,1%-ს, რაც ნიშნავს უმუშევართა რაოდენობის 50 მილიონი კაცით ზრდას. პროგნოზული გაანგარიშებით 2009 წელს განვითარებული ეკონომიკების ქვეყნებში უმუშევართა რიცხვი მიაღწევს 230 მლნ კაცს.

- უმუშევრობა საზოგადოებაში ქმნის როგორც ეკონომიკურ, ასევე სოციალურ პრობლემებს.

უმუშევრობის ეკონომიკური მხარე ნიშნავს, რომ იგი ზარალს აყენებს ეკონომიკურ განვითარებას, ეკონომიკა არ ვითარდება შესაძლო ტემპებით, არ გაიცემა ხელფასი და შედეგად ბოუჯეტი საშემოსავლო გადასახადის სახით კარგავს შემოსავალს, საჭირო ხდება დარეგისტრირებულ უმუშევრებზე სასიცოცხლო მინიმუმის გაცემა. ხანგრძლივი უმუშევრობის პირობებში იკარგება მუშაკთა კვალიფიკაცია. უმუშევრობის პირობებში აქტიურდება ეკონომიკური არასტაბილურობის ფაქტორები: მსყიდველობითი მოთხოვნის შემცირება; დანაზოგების შემცირება; ინვესტიციური მოთხოვნის კლება; მიწოდების შემცირება და წარმოების დაცემა. ამრიგად, უმუშევრობის პირობებში შეუძლებელი ხდება ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის სრულად გამოყენება და ეროვნული სიმდიდრის შესაძლო დონემდე ზრდა.

უმუშევრობის სოციალური მხარეები არანაკლებ მნიშვნელოვანია, ვიდრე ეკონომიკური. მართალია, სახელმწიფო განვითარებულ ქვეყნებში (და არა საქართველოში) საკუთარ თავზე იღებს უმუშევრებზე სასიცოცხლო

მინიმუმის გაცემას, მაგრამ იმავდროულად დღის წესრიგში რჩება უამრავი პრობლემა. არც ერთ ქვეყანაში სასიცოცხლო მინიმუმი ვერ უზრუნველყოფს ნორმალურ ცხოვრების დონეს ფასების მუდმივი ზრდის პირობებში. უმუშევრობის გამო იზრდება დანაშაულობები, თვითმკვლელობები, განქორწინების რაოდენობა. გამოკვლევებით დადგენილია, რომ 1 პროცენტით უმუშევრობის ზრდა 7-8 პროცენტით ზრდის დანაშაულებებს, ერთი წლით უმუშევრობა ადამიანის სიცოცხლეს ამოკლებს 5 წლით. იზრდება ნერვული და ფიზიკური მდგომარეობის მოშლის რისკები, მცირდება ავადმყოფობასთან წინალობა. დეპრესიის სიმპტომი უვითარდება ყოველ მეორე უმუშევარს. ალკოჰოლი და ნარკოტიკი ხდება უმუშევართა აგრესიულობის მოხსნის საშუალება და ა.შ. მთლიანობაში უმუშევრობა აძლიერებს ქვეყანაში სოციალურ დაძაბულობას და აღრმავებს პოლიტიკურ არასტაბილურობას.

ამრიგად, უმუშევრობის პრობლემა დღევანდელ პირობებში ერთ-ერთი პრიორიტეტული და აქტუალურია, რადგან იგი შეეხება არა მხოლოდ საზოგადოების დაუსაქმებელ ნაწილს, არამედ მთლიანად საერთო სახელმწიფოებრივ ინტერესებს. ეს კი დღის წესრიგში აყენებს დასაქმების სფეროში სახელმწიფოს მხრიდან აქტიური პოლიტიკის გატარების აუცილებლობას. საქართველოს მოსახლეობის რიცხოვნობა 1959 წლიდან (4044,3 ათასი კაცი) 1992 წლამდე (5467,4 ათასი კაცი) ზრდის ტენდენციით ხასიათდებოდა. დაწყებული ამ პერიოდთან გამოიკვეთა აშკარა კლების ტენდენცია და 2007 წლისათვის მან შეადგინა 4394,7 ათასი კაცი, ანუ ამ პერიოდში შემცირებამ შეადგინა მილიონ კაცზე მეტი. მართალია, ოფიციალურ სტატისტიკას არ მოეპოვება ზუსტი ინფორმაცია მოსახლეობის მიგრაციის შესახებ, მაგრამ ექსპერტთა გაანგარიშებით დგინდება, რომ მოსახლეობის რიცხოვნობის კლება ძირითადად განპირობებულია მათი გარკვეული ნაწილის სამუშაოს საძებნელად უცხოეთში მიგრაციით. ასევე, გასათვალისწინებელია, რომ ბოლო აღწერისას ქვეყნის მოსახლეობის რიცხოვნობაში არაა შეტანილი აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის მოსახლეობა.

2007 წლის მონაცემებით, შმო-ს მკაცრი კრიტერიუმით საქართველოს აქტიური მოსახლეობის რიცხოვნობამ შეადგინა 1965.3 ათასი კაცი, რაც 83.9 ათასით ნაკლებია 2000 წლის მაჩვენებელზე. ასეთ ვი-

თარებაშიც კი 2007 წელს დასაქმებულთა რიცხოვნობა 132.9 ათასი კაცით ნაკლებია, ვიდრე 2000 წელს. უმუშევართა რიცხოვნობამ, რომლებიც დარეგისტრირებული არიან, 2007 წელს შეადგინა 261.0 ათასი კაცი, ანუ უმუშევრობის დონემ შეადგინა 13,3 პროცენტი, ნაცვლად 10,3 პროცენტისა 2000 წელს. იკვეთება საკმაოდ უცნაური მდგომარეობა: უკანასკნელი 7 წლის განმავლობაში კლებულობს აქტიური მოსახლეობის რიცხოვნობა, ასევე მცირდება დასაქმებულთა რიცხოვნობა, იზრდება უმუშევრობის დონე. ბუნებრივია, იბადება კითხვა, რაშია საქმე? ქვეყნის ეკონომიკა ვითარდება, მშპ-ს ზრდის ტემპი 9-11 პროცენტის ფარგლებშია, იხსნება ახალი კომპანიები, მცირე ბიზნესის საწარმოები, საგადასახადო შემოსავლების მოცულობა თითქმის გაოთხმაგდა და ასეთ პირობებში დასაქმების დონე კი არ იზრდება, არამედ მცირდება კიდევაც.

დასმულ კითხვაზე პასუხის გაცემისას უნდა გამოვიდეთ შემდეგი ფაქტორებიდან: პირველი - უკანასკნელ წლებში ქვეყანაში მიმდინარე რეფორმებიდან და საბიუჯეტო სექტორის სტრუქტურული ტრანსფორმაციიდან გამომდინარე, ათასობით ადამიანმა დაკარგა სამუშაო ადგილი. ეს არის საზოგადოების ინტელექტუალური ნაწილი, რომლებმაც ვერ მოახერხეს ტრადიციული მენტალიტეტის და პროფესიის შეცვლა და, შესაბამისად, გრძელვადიან უმუშევართა რიგებში გადაინაცვლეს. თანაც, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მათი უმეტესი ნაწილი უმუშევრად არ არის დარეგისტრირებული, რადგან დასაქმების

სამსახური მათ სამუშაო ადგილებით ვერ უზრუნველყოფს. მეორე - უმუშევართა რიცხოვნობის ზრდა ნაწილობრივ განპირობებულია იმითაც, რომ ამ ბოლო პერიოდში ქვეყანაში შემოსულ უცხოურ ინვესტიციებს ნაწილობრივ თან შემოჰყვა ასევე უცხოური სამუშაო ძალა და, შესაბამისად, შემცირდა სამუშაო ადგილები ადგილობრივი სამუშაო ძალისათვის. მესამე - აშკარად იკვეთება მეცნიერულ-ტექნიკური და ტექნოლოგიური სიახლეების დანერგვა, რამაც შექმნა პირობები დასაქმებულთა მცირე რაოდენობით მაღალი მწარმოებლურობის მისაღებად. და ბოლოს, მთავარი, მეოთხე ფაქტორი - საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის მხოლოდ დაახლოებით ერთი მესამედი იქმნება ქვეყნის ტერიტორიაზე, ხოლო დანარჩენი იმპორტირებულია, რაც ნიშნავს იმას, რომ საქართველოში მოხმარებული პროდუქციის უმეტესი ნაწილი წარმოებულია უცხო ქვეყნების სამუშაო ძალის მიერ. ეს მეტად სერიოზული პრობლემაა, რადგან საკითხი ეხება არა მხოლოდ ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების, არამედ, სოციალური უსაფრთხოების შესუსტებასაც, რადგან, ექსპორტ-იმპორტის დღევანდელი ნეგატიური თანაფარდობის დიდი ხნით შენარჩუნების შემთხვევაში, უმუშევრობის პრობლემა კვლავაც გადაუჭრელი იქნება.

უმუშევრობის დონე მნიშვნელოვნადაა განსხვავებული რეგიონალურ ჯრილში. იმ რეგიონებში, სადაც ადრე ფართოდ იყო წარმოდგენილი მომპოვებელი და გადამამუშავებელი მრეწველობა, აგრეთვე სოფლის მეურნეობის დარგები (მაგალითად, მეჩაიეობა), დღეისათვის უმუშევრობის დონე შედარებით მაღალია.

საქართველოს მოსახლეობის ეკონომიკური სტატუსი (ათასი კაცი)¹

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
15 წელზე უფროსი ასაკის მოსახლეობა, სულ	3141.6	3191.0	3239.5	3099.1	3146.9	3159.9	3249.8	3103.8
აქტიური მოსახლეობა, სულ	2049.2	2113.3	2104.2	2050.8	2041.0	2023.9	2021.8	1965.3
დასაქმებული	1837.2	1877.7	1839.2	1814.9	1783.3	1744.6	1747.3	1704.3
დაქირავებული	683.9	654.3	650.9	618.5	600.9	600.5	603.9	625.4
თვითდასაქმებული	1041.2	1135.9	1184.9	1195.2	1180.8	1143.3	1141.6	1078.8
გაურკვეველი მომუშავე	112.1	87.3	3.4	1.3	1.6	0.8	1.8	0.1
უმუშევარი	212.0	235.6	265.0	235.9	257.6	279.3	274.5	261.0
მოსახლეობა სამუშაო ძალის გარეშე	1092.3	1077.7	1135.3	1048.4	1105.9	1136.1	1228.0	1138.6
უმუშევრობის დონე, %	10.3	11.1	12.6	11.5	12.6	13.8	13.6	13.3
დასაქმების დონე, %	58.5	58.8	56.8	58.6	56.7	55.2	53.8	54.9

1. შედგენილია საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სტატისტიკის დეპარტამენტის მასალების საფუძველზე.

უზრუნველყოფის დონე რეგიონალურ ჯარში (პროცენტები) *

თბილისი	აჭარის ა/რ	გურია	იმერეთი	კახეთი	სამცხე-ჯავახეთი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	ქვემო ქართლი	შიდა ქართლი	მცხეთა მთიანეთი
26.0	17.6	3.4	10.5	5.2	4.0	7.6	8.1	10.9	11.4

* გაანგარიშებულია საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სტატისტიკის დეპარტამენტის მასალების საფუძველზე.

რაც შეეხება უმუშევართა სქესობრივ სტრუქტურას, უმუშევარ ქალთა რაოდენობა თითქმის 50 პროცენტით მეტია უმუშევარ კაცებთან შედარებით და ეს თანაფარდობა თითქმის შენარჩუნებულია უკანასკნელი წლების განმავლობაში. აქ საუბარია უმუშევრობაზე ეკონომიკური დასაქმების კუთხით. გლობალური დასაქმების კუთხით, რომელიც მოიცავს ეკონომიკურ დასაქმებასთან ერთად საოჯახო მეურნეობის წარმართვას, ბავშვების აღზრდას, ინვალიდების და მოხუცების მოვლას და ა.შ., უმუშევარ ქალთა რაოდენობა უფრო ნაკლებია.

არაერთგვაროვანია, აგრეთვე უმუშევართა სტრუქტურა ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით. უმუშევართა მთლიან რაოდენობაში შედარებით დიდი ხვედრითი წილი მოდის ახალგაზრდებზე, ხოლო შედარებით ნაკლები საშუალო და მაღალი ასაკის უმუშევრებზე.

დასაქმების მხრივ ყველაზე მძიმე პირობებში იმყოფებიან 20-დან 35 წლამდე ასაკის ადამიანები.

შრომის ბაზრის რეგულირებაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ბერკეტია შრომის ანაზღაურების (ხელფასის) მოცულობა. რაც მეტია ეკონომიკურად აქტიურ მოსახლეობაში უმაღლესი და საშუალო სპეციალური განათლების მქონე ადამიანების წილი, მით მეტია ბაზარზე მაღალხელფასიან სამუშაო ადგილებზე მოთხოვნა. ხელფასის დაბალი დონის პირობებში მაღალი კვალიფიკაციის სპეციალისტები ნაკლებად მიმართავენ შრომის ბირჟას (დასაქმების სამსახურს), რაც ბუნებრივია ხელოვნურად ზრდის უმუშევართა რიცხოვნობას.

უკანასკნელ წლებში საქართველოში აშკარა ზრდის ტენდენცია აქვს დასაქმებულთა საშუალოთვიური ანაზღაურების ზრდას. ნომინალური ხელფასი მთლიანად ეკონომიკაში 2007 წელს 2000 წელთან შედარებით გაიზარდა თითქმის 4-ჯერ. მიუხედავად

შრომის ანაზღაურების ზრდის ტემპებისა, მისი საშუალო სიდიდე მნიშვნელოვნად ჩამორჩება არათუ განვითარებულ ქვეყნებში საშუალო ხელფასის, არამედ პოსტსაბჭოური ქვეყნების ანალოგიურ მაჩვენებლებს. რუსეთის ფედერაციაში იგი 500 აშშ დოლარს აღემატება, აზერბაიჯანში 400-ს, ხოლო სომხეთში 300 აშშ დოლარს. ამავე დროს, ამკარად იკვეთება ინფლაციის ზრდა და, შესაბამისად, მოსახლეობის უმეტეს ნაწილზე ხელფასების ზრდა ცხოვრების ხარისხზე არსებით პოზიტიურ გავლენას ვერ ახდენს.

უმუშევრობა გარდამავალი ქვეყ-

ნებისთვის განსაკუთრებულად დამახასიათებელი ნიშანია, თუმცა, პოსტსაბჭოური ქვეყნებიდან ყველაზე უფრო გამოკვეთილი ხასიათი მან საქართველოში მიიღო, რაზეც აშკარად მიუთითებს 2000-2006 წლების მაჩვენებლები. ოფიციალური სტატისტიკით 2007 წელს უმუშევრობის დონემ 13.3% შეადგინა, ხოლო 2008 წელს იგი გაიზარდა 14.1%-მდე და უმუშევართა რაოდენობამ 360 ათას კაცს გადააჭარბა. სამუშაო დაკარგა 35 ათასმა კაცმა და ეს პროცესი გრძელდება. სამუშაო ადგილების შემცირებები ძირითადად შეეხო მშენებლობის დარგს, საბანკო სექტორს, ექსპორტზე მომუშავე სანარმოებს, ტურიზმს და ვაჭრობას. გაეროს, ევროკომისიის და მსოფლიო ბანკის პროგნოზებით უახლოეს მომავალში საქართველოში სამუშაო შეიძლება დაკარგოს 100 ათასმა კაცმა. სწორედ ეს მონაცემები დაედო საფუძვლად 2008 წლის ოქტომბერში ბრიუსელის დონორთა კონფერენციაზე საქართველოსათვის 4,5 მლრდ აშშ დოლარის მოცულობის ფინანსური დახმარების გამოყოფას, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი უნდა მოხმარდეს ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას.

უზრუნველყოფის დონე პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში (საშუალოდ წელიწადში, პროცენტულად ეკონომიკურად აქტიურ მოსახლეობასთან)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
აზერბაიჯანი	1,2	1,2	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3
ბელარუსი	2,1	2,3	2,7	3,1	2,5	1,7	1,4
თურქმენეთი	1,6	-	-	-	-	-	-
მოლდოვა	8,5	7,3	6,8	7,9	8,1	6,6	7,4
რუსეთი	10,5	9,0	8,0	8,3	8,2	7,6	7,2
საქართველო	10,3	11,1	12,6	11,5	12,6	13,8	13,6
სომხეთი	11,7	10,7	9,4	10,1	9,6	8,1	7,4
ტაჯიკეთი	2,8	2,3	2,5	2,4	2,0	2,1	2,2
უზბეკეთი	0,4	0,4	-	-	-	-	-
უკრაინა	11,7	11,1	10,1	9,1	8,6	7,0	6,8
ყაზახეთი	12,8	10,4	9,3	8,8	8,4	8,4	7,8
ყირგიზეთი	3,1	3,1	3,2	2,9	2,8	2,9	3,1
ესტონეთი	13,6	12,6	10,3	10,0	9,7	7,9	5,9
ლატვია	14,4	13,1	12,0	10,6	10,4	9,0	6,8
ლიტვა	16,0	17,0	13,8	12,4	11,4	8,2	5,9

1 წყარო: საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სტატისტიკის დეპარტამენტი

უმუშევრობის პრობლემა საქართველოში უფრო რთულად დგას, ვიდრე ეს ჩანს ოფიციალური სტატისტიკიდან და რეალური ცხოვრებიდან. დავას არ ინეგებს ის გარემოება, რომ დარეგისტრირებულ უმუშევართა რაოდენობასთან შედარებით, ფაქტობრივ უმუშევართა რიცხვი მნიშვნელოვნად მეტია. აქ საუბარია საქართველოს ტერიტორიაზე მუდმივად მცხოვრებ შრომისუნარიან აქტიურ მოსახლეობაზე. მაგრამ, არის კიდევ სამუშაო ძალის საკმაოდ დიდი ნაწილი (ექსპერტული შეფასებით თითქმის მილიონამდე ადამიანი), რომლებიც როგორც საქართველოს მოქალაქეები შრომით საქმიანობას ეწევიან უცხოეთის ქვეყნებში, რადგან მათ სამუშაო ადგილი მშობლიურ ქვეყანაში ვერ იპოვეს. **თეორიულად თუ დაუშვებთ, რომ იმიგრირებული სამუშაო ძალა დაბრუნდება საქართველოში, ბუნებრივია, კიდევ უფრო გამწვავდება დასაქმების პრობლემა.**

უმუშევრობის პრობლემის დარეგულირების მიზნით ბოლო წლებში ხელისუფლების მხრიდან გარკვეულ ინიციატივებს ჰქონდა ადგილი, რაც გამოიხატა დასაქმების პროგრამის ფორმირებასა და რეალიზაციაში, თუმცა, პრობლემის გადაწყვეტა უფრო აქტიურ, მასშტაბურ და სისტემურ მიდგომას საჭიროებს.

სამწუხაროდ, უმუშევრობის პრობლემას საქართველოს ხელისუფლებამ სათანადო და დროული ყურადღება არ მიაქცია. **შრომის კონსტიტუციური უფლება ფაქტობრივად სრულად არ იქნა რეალიზებული. მხოლოდ 2006 წლის მეორე ნახევარში სახელმწიფომ 28 მილიონი ლარით დააფინანსა ე.წ. დასაქმების პროგრამა. თუმცა, იგი არც თეორიულად, არც ორგანიზაციულად და მენეჯმენტის თვალსაზრისით არ იყო გამართული და მისი რეალიზაციით შეუძლებელი იყო სათანადო პოზიტიური ეფექტის მიღება. კომპანიებმა სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიიღეს უზარმაზარი თანხა, რათა მოეზიდათ უმუშევრები 3 თვის ვადით. ეს არ იყო დასაქმების პროგრამა, არამედ მან მიიღო უმუშევართა დროებითი ფინანსური დახმარების პროგრამის სახე. ამ ღონისძიებაში მონაწილეობდა 45 ათასი უმუშევარი, თუმცა არ არსებობს ოფიციალური სტატისტიკა, თუ ფაქტობრივად რამდენმა ადამიანმა შეინარჩუნა სამუშაო ადგილი. ექსპერტების შეფასებით ეს არ აღემატება 3-5 პროცენტს.**

ასეთი ცუდი შედეგები მოსალოდნელი იყო იმის გამო, რომ კომპანიებზე თავს იქნა მოხვეული უმუ-

შევართა მიღება პრაქტიკაზე და მათ არ ჰქონდათ არანაირი ინტერესი დროებით „დასაქმებულთა“ შენარჩუნების. მათ მხოლოდ გასცეს ის თანხა, რაც სახელმწიფომ ამ მიზნით ჩარიცხა კომპანიების ანგარიშებზე, თუმცა, ფიქტიური გარიგებებსაც კი ჰქონდა ადგილი.

დასაქმების პროგრამის შემუშვება და პრაქტიკული რეალიზაცია ურთულესი და შრომატევადი სამუშაოა. იგი მოითხოვს სისტემურ, კომპლექსურ მიდგომას, ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მიმართულებათა ღრმა კაუზალურ ანალიზს, უმუშევრობის გამომწვევი ფაქტორებისა და მიზეზების შესწავლას, განზოგადებას, დასაქმების მსოფლიო გამოცდილების ანალიზს და შესაბამისი წინადადებების და რეკომენდაციების შემუშვებას. ამ პროგრამის შედგენის პროცესში მონაწილეობა უნდა მიიღოს არა მხოლოდ ეკონომიკური და სოციალური პროფილის სამინისტროებმა და უწყებებმა, არამედ პრეზიდენტის ადმინისტრაციამ, პარლამენტის კომიტეტებმა და ფრაქციებმა, კომპანიებმა, ფირმებმა, მცირე ბიზნესის წარმომადგენლებმა, პროფესიულმა კავშირებმა და ა.შ. ერთი რომელიმე სამინისტროს მიერ შედგენილი დასაქმების პროგრამა, როგორც ამას ადგილი აქვს დღევანდელ საქართველოში, ვერ მოგვცემს სასურველ შედეგს, რადგან იგი ზედაპირულ, ლოზუნგურ ხასიათს ატარებს და არაა არგუმენტირებული სათანადო ფინანსური, ეკონომიკური და სამართლებრივი საფუძვლებით.

სოციალური დაძაბულობის გამწვავებამ 2007 წლის მეორე ნახევარში ხელისუფლება აიძულა შეემუშავებინა უმუშევრობის დაძლევის სახელმწიფო პროგრამა, რომლის რეალიზაცია ძირითადად უნდა განხორციელებულიყო 2008 წელს, თუმცა, ქვეყანაში პოლიტიკური და ეკონომიკური სიტუაციების გამწვავების, აგრეთვე რუსეთ-საქართველოს ომის გამო, მისი რეალიზაცია ვერ მოხერხდა.

ოფიციალური სტატისტიკით, საქართველოში ყოველთვიურად საშუალოდ 4700-მდე ახალი გადამხდელი რეგისტრირდება და, შესაბამისად, იზრდება სამუშაო ადგილების რაოდენობა, თუმცა, უმუშევართა რაოდენობა არსებითად არ მცირდება, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ ასევე ადგილი აქვს სამუშაო ადგილების გაუქმება-შემცირებას.

საყურადღებოა, რომ საქართველოში უმუშევართა შორის ყველაზე მეტი ხვედრითი წილითაა (75%-მდე) წარმოდგენილი 1 წელზე მეტი ხნით დაუსაქმებლები, ხოლო 1-დან 3 თვემ-

დე უმუშევართა რიცხოვნობა შედარებით ნაკლებია. ამავე დროს, **სამუშაო ადგილს მეტწილად ვერ პოულობენ საუნივერსიტეტო უმაღლესი განათლების მქონე პირები (20 პროცენტზე მეტი), ვინაიდან მათი პროფესია (ან კვალიფიკაცია) არაა მოთხოვნილი შრომის ბაზარზე. შედარებით ადვილად პოულობენ სამუშაოს დანყებითი, არასრული საშუალო და სრული საშუალო განათლების მქონე პირები.**

პროგრამის თანახმად, სამუშაოს მაძიებლის გადამზადების ხარჯების 80 პროცენტს დააფინანსებს სახელმწიფო, ხოლო 20 პროცენტს - კომპანია. ამასთან, სამუშაოს მაძიებელი იღებს ვალდებულებას კომპანიას დაუფაროს განუყოფი ხარჯი დასაქმებიდან ერთი წლის განმავლობაში.

სამთავრობო პროგრამაში „**საქართველო სიღარიბის გარეშე**“ დასახულია ამოცანები დასაქმების დონის ამაღლების მხრივ, დაგეგმილია 200 ათასი სამუშაო ადგილის შექმნა, რაც უმუშევართა მხოლოდ 20-25 პროცენტს დაასაქმებს.

ჩემის აზრით, ღონისძიებათა კომპლექსი, რომელიც უნდა განხორციელდეს ამ ეტაპზე უმუშევრობის პრობლემის დაძლევის მიმართულებით, შეიძლება მოკლედ ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად:

- ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის დასაქმების დონის მკვეთრად ამაღლების მიზნით საჭიროა შემუშავდეს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების გრძელვადიანი პროგრამა, რომელიც ორიენტირებული იქნება უცხოურთან ერთად ადგილობრივი ინვესტიციების მოზიდვაზე. ეკონომიკური ზრდის გრძელვადიანი პროგნოზების საფუძველზე საჭიროა შემუშავდეს ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის დასაქმების კონცეფცია – პროგრამა.

- საჭიროა დაზუსტდეს უმუშევართა რიცხოვნობა. ამ მიზნით საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრომ უნდა შეიმუშაოს უმუშევართა რაოდენობისა და დონის განსაზღვრის მეცნიერულად არგუმენტირებული მეთოდიკა (უმუშევართა ასაკის, სქესის, განათლების, საცხოვრებელი ადგილის ქრილში) და უზრუნველყოს საზოგადოებისა და ხელისუფლების ზუსტი ინფორმირება, რომელიც საფუძვლად უნდა დაედოს დასაქმების გრძელვადიანი პროგრამის შემუშავებას.

- მიზანშეწონილია გადაიხედოს და შესაბამისი კორექტივები იქნეს შეტანილი ქვეყნის მაკროეკონომი-

კურ პოლიტიკაში იმ კუთხით, რომ წინა პლანზე წამოიწიოს შრომისუნარიანი მოსახლეობის დასაქმების პრობლემა. საუბარია სავაჭრო ბალანსის დღეისათვის ჩამოყალიბებულ არასასურველ უარყოფითი საღდოს ოპტიმიზაციაზე, საექსპორტო საქონლისა და მომსახურების წარმოების სახელმწიფოებრივ სტიმულირებასა და მხარდაჭერაზე, საბაჟო პოლიტიკის ტრანსფორმაციაზე იმ კუთხით, რომ მაქსიმალურად იქნას დაცული ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოება. დასაქმების პრობლემის დიდი სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს იმ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების სუბსიდირება, რომლის ხელსაყრელი ბუნებრივი, ადამიანური და სხვა სახის რესურსები გააჩნია საქართველოს, მაგრამ მათი მოხმარების სტრუქტურაში დიდი ხვედრითი წილი უკავია ანა-

ლოგიურ იმპორტირებულ პროდუქციას. იმპორტით საქართველო ასაქმებს სხვა ქვეყნის სამუშაო ძალას.

- რადიკალურად უნდა შეიცვალოს უმაღლესი და საშუალო სპეციალური განათლების კადრების მომზადების დაგეგმვის ტექნოლოგია. იგი უნდა დაეფუძნოს შრომის ბაზრის მოთხოვნილებათა პროგნოზულ პარამეტრებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში შრომის ბაზარზე კვლავაც ექნება ადგილი პროფესიულ დისპროპორციას და საჭირო გახდება დამატებითი ხარჯების გაწევა კადრების გადამზადებისა და მეორადი განათლების მიღებისათვის.

- ქვეყნის დამოუკიდებელი ენერგეტიკული კომპლექსის შექმნის სახელმწიფოებრივი ამოცანებიდან გამომდინარე, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ამ სფეროში მსხვილი პროექტების (ატომური ელექტროსადგურები, ჰიდრო და თბოელექტროსადგურები, ქარის

ენერგია და ა.შ.) დაპროგნოზებას. გამომდინარე აქედან, უნდა მომზადდეს შესაბამისი ეროვნული კადრები, რათა არ გახდეს საჭირო ახალ პროფესიებზე უცხოური კადრების მოზიდვა.

- ქვეყნის საგადასახადო სისტემა მაქსიმალურად უნდა იქნეს ორიენტირებული არა მხოლოდ საბიუჯეტო შემოსავლების ზრდაზე, არამედ აგრეთვე ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის დასაქმებაზე. ამ მიზნით გამართლებულია მცირე ბიზნესის სტიმულირება იმ მხრივ, რომ ახლად გახსნილი საწარმოები პირველი ორი წლის ვადით გათავისუფლდნენ გადასახადებისაგან. დასაქმების დონის ამაღლების მიზნით მიზანშეწონილია მოგების გადასახადის განაკვეთის შემცირება, რათა მისი ნაწილი წარიმართოს რეინვესტიციებზე და შეიქმნას ახალი სამუშაო ადგილი.

- მნიშვნელოვნად უნდა ამაღლდეს დასაქმების სამსახურის როლი და მნიშვნელობა, რომელიც დღეს უსუსურ მდგომარეობაშია. იგი უნდა გახდეს შრომის ბაზრის შესახებ სრულყოფილი ინფორმაციის მოპოვების, დამუშავებისა და გავრცელების მსხვილი ცენტრი. მან სისტემატურად და სწრაფად უნდა მოიპოვოს ინფორმაცია სამუშაო ძალის მიწოდება-მოთხოვნაზე, თითოეულ სამუშაო ადგილზე, სამუშაო პირობებზე, შრომის ანაზღაურებაზე და ა.შ. და ხელმისაწვდომი გახადოს მთელი საზოგადოებისათვის. სახელმწიფოს მხრიდან ძირეულად უნდა შეიცვალოს დასაქმების სამსახურისადმი დამოკიდებულების ფილოსოფია. მასზე არსებობს საზოგადოებრივი მოთხოვნილება და ასევე უნდა არსებობდეს სახელმწიფოებრივი მოთხოვნილება. აღნიშნულ სამსახურს უნდა გააჩნდეს სოლიდური ფინანსური ფონდი, აგრეთვე მის დაქვემდებარებაში უნდა იყოს კადრების კვალიფიკაციის ამაღლების და გადამზადების სასწავლო ცენტრები. უმუშევრობის პრობლემიდან გამომდინარე, შეიძლება განხილულ იქნეს შრომის სამინისტროს შექმნის საკითხი.

- გარკვეულ სრულყოფასა და ცვლილებების შეტანას საჭიროებენ შესაბამის საკითხებზე მოქმედი კანონები: შრომის კოდექსი, კანონი დასაქმების შესახებ, კანონი საჯარო სამსახურის შესახებ და ა.შ. მსგავსად განვითარებული ქვეყნებისა, საკანონმდებლო წესით უნდა დარეგულირდეს საპენსიო ასაკს მიახლოებულ დასაქმებულთა (აგრეთვე

უმუშევართა) ვადამდეღი ნებაყოფლობით პენსიაზე გაშვება შეღავათიანი პირობებით. ასევე, კანონით უნდა დარეგულირდეს საჯარო სამსახურებში ოპტიმიზაციის ღონისძიებით კადრების შეცვლა, რომლის კრიტერიუმი მეტნელ შემთხვევაში არა პროფესიონალიზმია, არამედ პირადი ერთგულება, მეგობრობა, ნაცნობობა და ნათესაური კავშირი. არ უნდა იქნეს დაშვებული მაღალი თანამდებობის პირის მიერ საკუთარი გუნდით მოსვლა ახალ თანამდებობაზე. ამის მაგალითები უკანასკნელ წლებში უამრავია, რაც ეწინააღმდეგება დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობის პრინციპებს.

- გამომდინარე იქიდან, რომ განსაკუთრებით მწვავედ დგას დასაქმების საკითხი რეგიონებში, მიზანშეწონილია მუნიციპალიტეტების ყრილობის დასაქმების ტერიტორიული პროგრამების შემუშავება. ამის ინიციატორებად უნდა გამოვიდნენ ხელისუფლების ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები. ამასთან, როგორც მაკრო, ასევე რეგიონალურ დონეზე დასაქმების პროგრამების შემუშავება უნდა მოხდეს მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების, ჩინოვნიკების, ბიზნესმენების, მეცნიერების ერთობლივი ძალისხმევით.

- უნდა ამაღლდეს პროფესიული კავშირების როლი და მნიშვნელობა შრომის ბაზრის დარეგულირების საქმეში. მართალია, განვითარებულ ქვეყნებში, სადაც მოსახლეობის ცხოვრების დონე მაღალია და უმუშევრები მატერიალურად დაცულია სახელმწიფოს მიერ, პროფკავშირების როლი თანდათანობით კლებულობს, მაგრამ ჩვენს პირობებში ასეთი მოდელი მიუღებელია. საქართველოს პროფკავშირები უნდა გამოვიდნენ დღეისათვის არსებული კრიზისიდან და აქტიურად უნდა ჩაერთონ საზოგადოებრივ ძალისხმევაში როგორც შრომის პირობების გაუმჯობესებისა და მისი უსაფრთხოების დაცვის, ასევე ხელფასების ზრდის, უმუშევართა დასაქმებისა და საერთოდ დამქირავებელსა და დაქირავებულს შორის წარმოქმნილ უთანხმოებათა დარეგულირების საქმეში. პროფკავშირები აქტიურად უნდა ჩაერთონ დასაქმების პროგრამის შემუშავებისა და რეალიზაციის საქმეში.

- სახელმწიფომ საკუთარ თავზე უნდა აიღოს უმუშევართა სოციალური დაცვა. განვითარებულ ქვეყნებში უმუშევართა დახმარების მოცულობა მიბმულია საშუალო ხელფასთან. აშშ-ში იგი შეადგენს საშუალო ხელფასის 50%-ს, კანადაში – 60%-ს, ავსტრალიაში – 30-60%-ს, ბელგიაში – 40-60%-ს, რუსეთში 45-70%-ს. საქართველოს დღევანდელი ბიუჯეტის პირობებში შესაძლებელია თანხების გამონახვა, რათა მინიმუმ საშუალო ხელფასის 30-პროცენტის დანახვა გაეწიოს უმუშევრებს.

- უნდა დაჩქარდეს დასაქმების დონის ამაღლება, უპირველეს ყოვლისა სოფლის მოსახლეობის, აგრეთვე იმ სოციალურ-დემოგრაფიული ჯგუფების, რომლებსაც არასაკმარისი კონკურენტუნარიანობა გააჩნიათ შრომის ბაზარზე.

- უმუშევრობის შემცირების მიზნით საჭიროა ინვესტიციური კლიმატის გაუმჯობესება ადმინისტრაციული და ეკონომიკური რეფორმების გაღრმავებით, რომელიც უზრუნველყოფს ტრანსაქციული ხარჯების შემცირებას და არაფორმალური სექტორის ლეგალიზაციის სტიმულირებას. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოებისა და მისი გადამამუშავებელი მრეწველობის სტიმულირებას, მცირე ბიზნესისათვის შეღავათიანი დაკრედიტების მექანიზმის ამუშავებას, აგრეთვე ქალთა შრომის სტიმულირებას.

- სამუშაო ძალის ხარისხისა და შრომის ბაზარზე მისი კონკურენტუნარიანობის ამაღლების მიზნით საჭიროა პროფესიული მომზადების ცენტრების ორიენტაციის შეცვლა ბაზრის მოთხოვნებთან შესაბამისად, პერსონალის შიდასაწარმოო სწავლების სისტემის შემოღება და ა.შ.

- პერსპექტივაში დასაქმებისა და უმუშევრობის პრობლემების გადაწყვეტა მნიშვნელოვნად იქნება დამოკიდებული ეკონომიკური განვითარების ტემპებზე,

- მცირე მეწარმეობისა და ბიზნესის განვითარებაზე, ინვესტიციური კლიმატის გაუმჯობესებაზე და სამუშაო ძალის ხარისხისა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაზე.

АНОТАЦИЯ

ЗАНЯТОСТЬ И БЕЗРАБОТИЦА В ГРУЗИИ

Яков Мехия, Доктор экономических наук, профессор

Исследование показало, что рынок труда в Грузии не сбалансирован, предложение рабочей силы во много раз превышает спрос на нее. В настоящее время уровень безработицы в Грузии гораздо выше по сравнению с другими постсоветскими странами. Основными причинами безработицы являются: структурные сдвиги в экономике, экономический спад и депрессия, превышение импорта над экспортом и др.

Учитывая сложность ситуации на рынке труда в Грузии, большие масштабы безработицы, превышение спроса над предложением рабочих мест, необходимо: разработать четкую политику и программу реструктуризации экономики; определить приоритетные инвестиционные направления ее

развития и разработать на этой основе концепцию занятости и подготовки кадров на длительную перспективу; создать максимально благоприятные условия для развития малого бизнеса; приступить к разработке региональных программ занятости населения; совершенствовать правовую базу труда и занятости; увеличить роль и значение государственной службы занятости.

Главной стратегической задачей в сфере обеспечения занятости и регулирования рынка труда является повышение уровня занятости, прежде всего, сельского населения, а также отдельных социально-экономических групп, в первую очередь, имеющих недостаточную конкурентоспособность на рынке труда.